

CIDOB'S Conversations with ...

03
MARÇ
2013

SEYED HOSSEIN MOUSAVIAN

Antic cap del Comitè de Relacions Exteriors del Consell Suprem de Seguretat Nacional de l'Iran (1997-2005) i exportaveu de l'Equip Iranian de Negociació Nuclear (2003-2005)

Un i un, igual a un i un

Oleguer Sarsanedas, CIDOB

Amb un to de veu suau, tal com correspon a un alt negociador amb molts anys d'experiència, tant en l'exercici del govern com en la diplomàcia, l'ambaixador Mousavian llueix, a més, un somriure amistós. Està convençut que la racionalitat i el sentit comú han de prevaler pel que fa a les relacions internacionals, si bé és molt conscient —a desgrat seu— que això no és tan freqüent com caldria, especialment en el cas de les relacions d'Occident amb l'Iran. La fermesa dels seus ulls revela una ment brillant, ràpida i lúcida. Les seves afirmacions són clares i contundents. La seva ocupació actual és la d'investigador principal (des del 2009) en la prestigiosa Escola Woodrow Wilson d'Assumptes Internacionals i Públics de la Universitat de Princeton.

És un fet ben conegut que la línia de comunicació entre Occident i l'Iran es veu alterada pel tema nuclear i les sancions internacionals. La qüestió nuclear s'ha convertit en un joc de suma zero. Això és així per causa de la falta d'autonomia dels EUA (enfront d'Israel) en qüestions de política exterior, especialment respecte a l'Iran? Ocorre per l'absència d'una estratègia global per a un *rapprochement* cap a l'Iran a partir de la revolució del 1979, mentre que els successius governs nord-americans han afavorit el canvi de règim? Es tracta simplement d'un cas de manca de mires geoestratègiques? O és potser una falta de voluntat política, o de bona voluntat, al cap i a la fi? Mousavian creu que tots aquests factors tenen un rol en aquesta qüestió, «a més d'incomprensions, a més d'errors de càlcul, a més de males interpretacions, i a més de percepcions equivocades».

Mousavian recapitula i recorda la situació al dia següent de la revolució, quan els àrabs, Occident i Rússia van donar suport conjuntament a l'agressió de Saddam Hussein contra l'Iran. «Van posar tota la pressió (sancions, operacions encober-

tes i armes de destrucció massiva —ADM—) per provocar un canvi de règim i sotmetre el país. Un milió d'iranians van morir o van quedar ferits en una guerra que va durar vuit anys (1980-1988). Es van produir grans errors de càlcul: Saddam no va aconseguir cap dels seus objectius (o els dels seus aliats) mentre que l'Iran, acabada la guerra, ja s'havia convertit en un gran poder regional.»

Les sancions vigents estan tenint un efecte contrari al perseguit? Mousavian afirma que, si l'objectiu de les sancions és perjudicar l'iraniana del carrer, aleshores, les sancions, combinades amb la mala gestió econòmica del govern, estan essent un èxit. D'altra banda, si aquestes mesures de càstig tenen com a objectiu canviar la posició o la política nuclear de l'Iran, les sancions han fracassat miserablement. A tall d'exemple, abans de les sancions, l'Iran tenia 1.200 centrífugadores, enriquia al 3,5%, i tenia uns pocs quilograms d'urani enriquit. Avui té aproximadament 12.000 centrífugadores, enriqueix al 20%, i té 8.000 kg d'urani enriquit emmagatzemats. «El mateix fenomen va ocórrer durant la guerra entre l'Iraq i l'Iran: abans de l'enfrontament, l'Iran no produïa ni una sola bala; a les acaballes de la guerra, havia posat en marxa una indústria de defensa expansiva, i havia aconseguit l'autosuficiència pel que fa a armes convencionals; fins i tot ha acabat posant un satèl·lit en òrbita.» I afegeix, amb astúcia: «Els xinesos són els majors beneficiaris de la política occidental de sancions. Gaudeixen ara de la quota occidental del mercat iranià.»

L'argument central de Mousavian és aquest: les sancions no han funcionat en el passat, fins i tot en el cas d'un país tan petit com Cuba, i, amb total seguretat, no tindran èxit a l'Iran —un centre de poder regional, amb enormes recursos naturals i humans, arrelat en una història que es remunta milers d'anys enrere. Els països d'aquesta naturalesa optaran per l'autosuficiència abans que cedir a les pressions. «L'Iran és avui autosuficient en gairebé tot», explica, «així és que una escola (radical) de pensament està dient: preguem a Déu cada dia perquè les sancions es mantinguin. Per què? Perquè només ens queda una cosa per aconseguir: fer que l'Iran sigui independent del petroli, aleshores serem com Alemanya o el Japó.» Mousavian creu que si les sancions s'aixequen, l'Iran serà al costat d'Occident. Però si continuen, «l'Iran mirarà cap a l'Orient».

Mousavian està profundament convençut que el dilema nuclear no té res a veure amb la bomba atòmica, sinó que es refereix al dret legítim que l'Iran té d'enriquir materials en el marc del Tractat de no-prolifерació (NPT en la seva sigla en anglès). L'Iran ha firmat totes les convencions sobre armes de destrucció massiva, incloent-hi l'NPT, que implica drets i obligacions per a tots els seus signataris. Occident, no obstant això, ha escollit (contravenint la legalitat internacional) «dur a terme una “política d'oposició sistemàtica” segons la qual l'Iran no té cap tipus de dret. Això significa una clara discriminació contra una nació orgullosa, que compta amb una gran història i amb una rica cultura». Per a l'Iran, la qüestió nuclear és un símbol: «L'orgull nacional, la tradició cultural i alguns factors emocionals entren aquí en joc. En conseqüència, les amenaces, les acusacions i les humiliacions són totalment contraproduents. El que l'Iran està demanant és respecte: es tracta, en el fons d'una qüestió de dignitat.»

La millor manera d'acabar amb la desconfiança entre l'Iran i Occident, suggereix Mousavian, seria cooperar en àrees d'interès comú: «La cooperació en assumptes d'interès comú genera confiança, i la confiança ajuda a resoldre disputes.» Per a ell, la disputa nuclear no ha d'enfosquir tots els altres aspectes: «L'Iran és molt més que això. No s'haurien de fixar en altres qüestions, ambdues parts? Ha arribat l'hora d'ampliar horitzons.» En això ha consistit, explica, la política estàndard iraniana des dels anys noranta però, segons ell, Occident s'hi ha anat negant repetidament i, al final, ha reduït tots els assumptes a un de sol: un carreró sense sortida. «La qüestió nuclear és una qüestió inventada», afirma Mousavian, «ja que l'Iran no vol la bomba.»

Malgrat que els informes israelians han afirmat («fins a setze vegades») que l'Iran té la bomba en fabricació, Mousavian ofereix algunes bones raons de per què l'Iran no la vol. Entre aquestes raons hi trobem les obligacions religioses respecte a les armes nuclears (basades en la *fatwa* del líder suprem, l'ayatol·là Khamenei, segons la qual l'ús d'armes nuclears i de qualsevol altre tipus d'armes de destrucció massiva està prohibit (*haram*); la possessió d'armes nuclears només proporcionaria a l'Iran un avantatge regional a curt termini (això desencadenaria una carrera armamentística nuclear en la regió, que, tard o d'hora, arrossegaria Egipte, Turquia i Aràbia Saudita a la batalla); significaria un obstacle a llarg termini per a l'accés de l'Iran a la cooperació tecnològica amb països desenvolupats (ningú vol que l'Iran es vegi sotmès a un aïllament internacional extrem com el que s'ha organitzat contra Corea del Nord); per a l'Iran, no tindria cap sentit utilitzar, un cop adquirides, armes nuclears contra els EUA i Israel (que en posseeixen milers i cents, respectivament), ja que això significaria la seva aniquilació total.

L'Afganistan i Síria podrien proporcionar una oportunitat de comunicació entre Occident i l'Iran, el tipus d'interès comú no competitiu necessari per començar a parlar i cooperar. «L'Iran i els EUA estan donant suport al mateix govern a l'Afganistan i a l'Iraq —un govern al qual s'oposen tots els altres en la regió. Això suposa una clara evidència que existeix un interès comú a ambdues parts.» De fet, n'existeixen uns quants més: la seguretat energètica, el control del crim organitzat i el tràfic de drogues, els refugiats, l'estabilitat regional, la lluita contra el terrorisme (Hezbollah, evidentment, és motiu d'enfrontament, però «el veritable problema de la regió es diu *talibanisme*»). I els iranians, recorda Mousavian, coneixen molt bé la regió.

Està d'acord en el fet que el diàleg és possible si els participants decideixen parlar entre ells abans que dir-se l'un a l'altre el que han de fer; és a dir, si tots dos accepten la idea d'una implicació genuïna (en termes de comunicació, primer cal reflexionar sobre *per què*, de manera que sigui possible arribar a *com*). Però, abans que res, ambdues parts han d'aprendre unes quantes coses els uns sobre els altres i, en particular, Occident ha de comprendre millor la cultura iraniana.

Els dos conceptes clau que cal tenir en compte aquí són l'*aberu* (salvar el prestigi, la dignitat) i el *maslahat* (interès). Segons els estàndards culturals iranians, per exemple, la solució a la qüestió nuclear ha de ser capaç de salvaguardar el prestigi de totes dues parts. «Si Occident respecta els drets de l'Iran en el marc del Tractat de no-prolifерació, això és l'*aberu*: si no es discrimina l'Iran, l'Iran conserva la seva dignitat. Després, el *maslahat* entra en joc: l'Iran acceptarà gairebé qualsevol cosa en qüestions de transparència (atès que no vol la bomba). Acceptaria, per exemple, limitar l'enriquiment al 5% —fins i tot quan, en el marc de la regulació de l'NPT tindria dret a enriquir fins al 100% (el nivell d'enriquiment actual de la UE és del 96% i, el del Regne Unit, del 97,3%). Això vol dir que l'Iran estaria disposat a acceptar mesures que van més enllà de les seves obligacions en relació amb la legalitat internacional.» I afegeix: «Això significaria mantenir el prestigi també per a Occident. No hi ha solució si no es pot salvaguardar la dignitat.»

Mousavian ha dit repetidament que la possibilitat d'assolir un acord diplomàtic segueix sent alta, però també ha advertit Washington que cal que torni al *realisme nixonian*. Amb això vol dir *realpolitik*, no diplomàcia de ping-pong: «Si l'objectiu és el canvi de règim a través d'una confrontació nuclear, llavors es tracta (un altre cop) d'un enorme error: no es produirà, no s'aconseguirà la solució.» Assenyala que els russos van arribar a la conclusió, l'any 2011, que els EUA i Occident no volien resoldre el problema pacíficament. «En aquest cas», diu, «aniríem cap a la confrontació.»

Quins passos poden fer els europeus? Jugar-hi un paper i dir-hi alguna cosa. «Quan Europa jugava un paper en el conflicte, no teníem sancions, no hi havia resolucions del Consell de Seguretat i l'Iran col·laborava al màxim nivell de transparència.»

Arribats a aquest punt, l'ambaixador Mousavian agafa un full de paper en blanc. «Aquesta és l'equació que resumeix la situació actual», diu, mentre anota el que segueix: $1+1 = 1+1$. Llavors, aixeca la mirada: «Drets *més* aixecament de sancions d'una banda; transparència *més* incapacitació de fabricar la bomba, de l'altra.» En altres paraules: si els drets de l'Iran són respectats i les sancions desapareixen, l'Iran estarà d'acord a facilitar la màxima transparència en el marc de les normes internacionals (fins i tot acceptant inspeccions més intrusives a través de la signatura del Protocol addicional, i límits inaudits com ara la reducció de l'enriquiment al 5% i restriccions a l'emmagatzematge). Observa el seu dibuix i somriu: «Un i un, igual a un i un: aquí té el títol per a aquesta conversa!»